

мовчання” – одна з тих поетичних збірок, котрі нагадують нам, що й слово має корінь і що мусимо того кореня триматися, інакше бути нам безіменними – без коріння.

Звісно, колісниці часу, що нині вже й не гуркоче, а переходить в осине дзигчання “Формули-1”, – уже не зупинити. Але десь осторонь того рукотворного, розкрученого технізованою добою часу є інші, від яких відбилася людина, часові ритми, що пахнуть землею, сонцем і рясними дощами (“Колісниця”):

Вперіщить дощ – осінній фірман,
і аж пригнуться ті ліси,
де ми – вже віримо й не вірим –
свої губили голоси.
А далі – випрямляться рвучко,
ожинним зором поведуть
і – колісницю часу зрушать.
І загуде під нею путь...

Віримо авторові (саме тому, що ні декларацій у нього не знайдемо, ані закликів), принаймні хочемо вірити, що таки випростаються ті ліси, а з ними й усі ми, хай у наших нащадках, переживши “зиму тривоги нашої”, – випрямимось, відшукаємо, очищені весняними дощами, свої – *зелені голоси*...

Отримано 29 червня 2011 р.

м. Львів

Богдан Чепурко

“СЛОВНИК МОВЧАННЯ” ЗАГОВОРИВ...

“Людина повна світлих ідеалів” (я додав би – совісті і правди супроти фальші...) – не боїться про себе мовити автор “Словника мовчання”, книжки вибраного, Богдан Смоляк. Ошатний томик у твердій палітурці побачив світ завдяки відважності Юрія Николишина (Львів: Апріорі, 2010. – 348 с., наклад – 1000 прим.). Видавнича передмова – не надто типове явище в наш час і, безперечно, щось більше за товариський жест успішного підприємця...

Богдана я знаю чотири десятиліття і сподіваюся дожити до його господарної Копи через неповних два повороти помірно-континентальних пір року, бо побратим – напередодні певних творчих підсумків: оглянувся, відсіяв дрібніше (язик не повертається сказати – кукіль чи полуку) та уклав своє поетичне зерно з найпотемніших закамарків душі в комірці перебраного – без особливої надії прийти до читача в усій повноті. А все ж дива трапляються. Доля пішла назустріч, і в підсумку багатостраждальний “Словник мовчання” заговорив із читачем.

Книжка має 9 розділів – своєрідний дев’ятисил: із-поміж інших, назви достосовані до Птаха, Ясена, Осені, Світанку, Землі й Неба та тремкого тривання Миті. Вступні 13 віршів озаглавлені “Самонапис” – це своєрідний синопсис авторської філософії, прогноз-огляд поетичної атмосфери й найголовніших станів його душі.

Як перевтілення книжок
У безтілесність сивооку.
Як погляду леткого шовк
На темному єдвабі моху.

Авторське здивування-захоплення білим і чорним у цьому світі – парадоксально відверте та гранично афористичне:

Здивується... любов,
Здивується й заплаче,
Бо не кохала, Боже, бо –
І не любов неначе.

Можна було б замість “неначе” дати “одначе”, але що ж: оспіваний Богданом бузок теж, хоч і дає насіння, однак плід його не дуже поживний, бо справжнє з’явлення-проявлення божої квітки – у жертвних пахощах, у виповненні світу цвітінням та вітровійним духом...

Тішитися світанкове лоша, поспішаючи за мамою, “з його слідів ще ні одна душа / не встигла чистої роси напитись”, і в наших душах світає незаймана дитинність, і хочеться притулити до гілки опалий листок, повернувши природі первозданність. Оця збережена поетова дитинність – найважливіша риса авторського світовідчуження. Це насправду його, як, зрештою, і кожного, хто рушає у світ поезії:

Дивлюсь: пейзаж мого дитинства
Недоторканністю стоїть,
Чолом до неба притулився...
За сонцем вийшов, а тумани –
Якраз вертаються в Ріку...

Богдан щиро залюблений у божі створіння, у річку з іменем Бога: тут він знаходить живого себе – дерево, може, й надрубане, із пошрамованими зарубками долі, бо відчуває, “не вірячи пораненій корі”, як у серці терпне із “прорізу гарячого смола”. Ні на йоту не іронізую – Смоляк має на це право.

Я не відчалував печально,
А чужинецькі береги
Мою розгадували тайну,
Та розгадати не змогли...”
Отож, “...вертаюся до Бугу
Струмком, що вірує у Буг”.

Його вже згадувані “яблука ті лошата” – не випадкова красивість. “Боже, як хочеться падати – так, щоб і дощ не чув,” – говорить поет про віршопадіння, маючи на увазі дозріле й доречне яблукопадіння поетичного саду. Наш час, давно минулий і терпко майбутній, привідкриває за певних обставин духовний вимір буття – “У ньому б жити нам!”: просторо, вільно, зі святим розмахом та – бажано – чутливою обачністю. Можна, звісно, хвалитися своїми відкриттями, як збитошний дощик, заливаючи тинок, мовляв, “тут завжди перелажу”, однак цей “український сад – то ж сад печалі”... Ось так невимушено автор переводить стрілки часу на віковічні узагальнення: “Кристалики якої солі встигаємо підсолонити?.. / Що станеться із небесами й нами, / коли ця мить минеться?”.

Ніби часу золотий пісок
Звільна осипається в безодню,
Ніби раптом соловей замовк –
Не згадає більше пісню жодну.
Ніби все залишиться, як є,
Тільки мама відійдуть у безвість.
Ніби ти згубив ім’я своє
За ім’ям у довжелезній черзі.

Етичний аспект Богданової поетики – не щось окреме, а природовідповідна складова його таланту: “Немов укус ядуchoї змії, / свою провину я пізнати мушу”. Б.Смоляк не моралізує, його поетична деталь психологічно достовірна, точна: “Як зупинити кровотечу вини?”. Чи не винні щось ми кожному, якщо вже опинились в одному часопросторі?

Пригляньмося до ще однієї метафоричної деталі: “вікно згасає довго, мов зола...”. Тут вам і віконце в людську душу, і згасання людського життя (“і грань вікна ще жевріє поволи”), й алюзії до зла (зола ж!) та добра (“як світло край стола”). А назагал – малий двострофовий вірш: місткі, конденсовано афористичні мініатюри вдаються Богданові значно частіше за довжелезні римування-розумування. Скажімо, пишучи про Шевченків “Заповіт”, автор занудно вигороджує Тараса, напевно, захищаючи од Бузини, мовляв, “помилка генія свята”, а достатньо було б лишити для вічності перші два рядки й не конче тулячи до Шевченка: “Душі моєї немовля / такі великі очі має...”. Ось тому “печаль, що на люди вийшла”, бо “не всиділа у собі”, відкриває нам поета не поверхового, а таки справжнього, питомо самозаглибленого: “Плачу за пізнане тоді, але розпізнане лиш нині...”. Таки без людей, без співвідчуття ми мало чого варті: “Якщо життя спішить до інших, / воно ніколи не минає”.

І мусиш вирушати у глибини
Стежками трав і талої води.
І мусиш світ, як власну тіль, любити,
Аби попід безоднею пройти.
... І радості мала краплина
Раптово скотиться на схлип,
Немовби в тім вона провинна,
Що не лише собі болить.
І хоче вірте чи не вірте,
Але всьому наперекір –
Крізь кожен шов у формі літер
Болить розчакнутий папір...

Здається мені, що Богданів “шепіт вічного снігу” набагато вимовніший за гучне, але поверхове віршописання багатьох наших сучасників... Цей чоловік має загострене відчуття правди: “У переході, де було не вузько, нараз черкнуло серце о стіну”. Авторів у благословенну мить відкривається щось сутнісне, хтозна чи завжди легко сприйнятливие, а все ж...

Вона мені долоні обпекла.
Пошматувала дні мої і ночі.
Укотре заглядаю в очі скла –
Воно ж, прозоре, бачити не хоче.

Та Бог із ними – скалками абсолютної Істини: сенс не в цьому!

Коли здійсниться повнота часів
І світ немов пристане на часину,
Тоді заблудлі луни голосів
До голосів своїх нарешті встигнуть.
І вже за обрій коло золоте
Закотиться. І всі шляхи наверне.
І дерево печалі зацвіте.
І буде цвітом, навіть цвітом, древнє.

Мудрість не мудрість, але розуміння, ба й примирення приходять із досвідом:

Ти сам. Самотній. Сам-один.
Такої самості не знав ще.
І надаремне плин годин
І гони гонів – напропаще.
Ти зупинився. Ти стоїш.
Твоя душа на півдорозі.
Переступити цей спориш
Тобі ніхто не допоможе.

Любий читачу, Ти вже зауважив, що ледь не кожна цитата могла б успішно завершити мій відгук, однак ми ще трохи порозмовляємо, бо є про що. Хочу звернути Твою увагу на певні ознаки притчевості й баладності Смолякових текстів – це поет мислячий, переходовий. Його можуть не прочитати, забути, аж гульк – за десятки, ба й сотні літ у вибагливо-невибагливих рядках майбутній книголюб віднайде сокровенно своє...

Коли не спалося, у темному вікні
Раптово зблисла зірка вереснева –
Немовби Хтось подарував мені
Малий крайчик завтрашнього неба.
.....
Ця вода переходить у власність свою так раптово...
І дедалі тихіше народжує щось невродиме.

Як віднайти ключ води, відкрити двері знань, подолати тяжіння, повірити один одному й бодай у прощальному злеті-польоті до Бога простити навіть найтяжчому ворогові, що “брав хліби з кривавої правиці”? Як покутою перемогти зло, як зрозуміти, що “Минула мить. Я бачу не свою. / Моє минання інший хтось примітить?”.

Людське життя – як ті “три сніжинки”: кожна по-своєму неповторна та індивідуально інша, у кожній власна доля, але й доля всіх. Такі вже вони є – людські матаморфози.

Я рік прожив у рідному краю.
Новий зустрів, не зрушивши із місця.
Я – може, ясен, що отак стою.
То сонцю догоджаючи, то місяцю.
Я – може, птах, який не відліта
Й поволі забуває щастя свіже.
І скльовує хвилини, мов літа.
Хвилини вічні. А літа – свої вже.

Воістину, “колись ми станемо собою” й не лише у “Словнику мовчання”...

Темніє день, як той листок вологий.
Та я на нім ще встигну написати,
Що осінь маю, й маю, слава Богу,
Паперу сяйво – з відтінком посвяти.
І ці маленькі радощі мої
Тому й невідворотні, що звичайні.
Тож буду потихесеньку мовчати –
Як біля непоснулих солов’їв.

...Ще ми не говорили про “любов – сльозу на вії тайни”: хоча, здається, лише про це ми й говорили... “Спіткаємось над Стіксом. / Немовби враз не стало інших рік”.

Бо й справді, чому життя повертається так чи сяк? Чи є в тому аж така фатальність?

Нема таких жінок, нема й нема,
Які б хоч раз у світі не тужили
За радістю коханої дружини,
Коли її коханий перейма.
І каже пересилюючи подих
(То вітер, що обпалює вогнем):
“Поглянь-порань, прилинь-поглинь мене,
Безодне, із якої все походить.
Світ відкупився ніччю і тобою.
Ти в сон прийшла. Здригнулась таїна.
Як леза у двогострого – обое
Ми ще були, а рана – вже одна.
І я сказав собі: “Візьми цю рану.
Нехай ця рана, що дісталась нам,
Моєю буде. Я ж її догляну.
Я рані цій... загоїтись не дам”.

Що тут скажеш? Хіба те, що каже сам автор, якому “удари хрущів у шибку освітлену / нагадують стук подорожнього”, який бачить “пальчик немовляти на устах обрію”, тішитися, що душа робить спробу літати, і може чесно запевнити читача, що “зберіг крапельку дощу / у малесенькій амфорі слова”. І коли Богдан каже, що “не бути поетом – то гріх”, він має на увазі: будьте поетом за способом життя, а не за якістю віршування, хоча одне із другим щільно пов'язане. Прочитайте хоча б його вірші, написані “упродовж дощу”:

“Дощ. Ніхто інший не прийде,
і не зателефонує,
і навіть не наснитись”.

“Дощ не займає голосів дівочих,
Що так само високі й чисті”.

“З-під сонячної плахти
Дається чути сусідів песик –
Щоб знали, що дощ його не забрав”.

Пора вже й завершувати цей огляд-перегляд на правду безцінної крамниці, де “продається непродажне” й де “приголубили вуста / таке високе слово” – там “бджолятко в серце залетить, аж пожалкуєш, що не вжалить!”.

...Автор пригадає свій дитячий рибальський досвід, коли “відпустив я плотвичку, бо жити хотів” – і йому віриш. Поет знає, що “непросто зиму пережити / і непросто повернути мить. / І непросто цей окраєць житній / – власне серце – іншому вділити”.

Побажаймо йому, щоб над усім прожитим і пережитим “змахнув крильми любові дух”, щоб його вірші сприйняли вдячні читачі, бо хоча “це світло нізвідки”, однак доволі впізнаване.

Отримано 23 грудня 2010 р.

м. Львів

